

Deze bevinding nu dat humanitaire gronden hoofdzakelijk gelegenheidsargumenten vorm(d)en, kan, zij het met tal van nuances en kanttekeningen, worden gehandhaafd ook na het lezen van de vier mooie *case studies* over respectievelijk de Britse houding jegens de situatie op de Balkan in de negentiende eeuw, het humanitair ingrijpen van Nederland in Lombok eind negentiende eeuw, en meer recentelijk de interventies in Oost-Timor en Kosovo eind vorige eeuw. Deze artikelen vormen het derde deel van de bundel en zij onderstrepen nog eens dat geen enkel land bereid is soldaten te laten sneuvelen alleen om levens van niet-landgenoten te redden. Dan moet er veel meer op het spel staan. De Amerikaanse interventie in Somalië — helaas niet nader behandeld — heeft dit nog eens overduidelijk aangetoond. In het middelste deel van het boek tenslotte worden nog enkele actuele kwesties uitgewerkt. Een mooie bijdrage van de juristen Baehr en Flinterman over de huidige stand van zaken met betrekking tot humanitaire interventie, een tot nadenken stemmend artikel van Malcontent over de rol van de media, Hellema die nog eens duidelijk maakt dat interventie steeds meer een zaak van lange adem dreigt te worden nu humanitair ingrijpen ook na het volbrengen van de eigenlijke militaire opdracht geacht wordt te worden voortgezet in de vorm van *peace building*-activiteiten, en tenslotte een bijdrage van de Maastrichtse hoogleraar Grünfeld over conflictpreventie en soevereiniteit. Al met al bevat deze leeswaardige en doorwrochte bundel veel wetenswaardige informatie en verschaft zij een aanvullend en verdiepend inzicht ten aanzien van tal van aspecten van dit zo actuele onderwerp.

Hans Meijer

J. D. Goodfriend, ed., *Revisiting New Netherland. Perspectives on early Dutch America* (The Atlantic World. Europe, Africa and the America's, 1500-1830 IV; Leiden, Boston: Brill, 2005, xiii + 345 blz., € 125,-, ISBN 90 04 14507 9).

Nieuw-Nederland is een klassiek slachtoffer van het gegeven dat de geschiedenis geschreven wordt door de overwinnaars. Na de Engelse overheersing van Nieuw-Amsterdam in 1664 is haar bestaan gereduceerd tot een voortraject voor de Amerikaanse geschiedenis. De medewerkers aan deze bundel willen daarin verandering brengen door met sprankelende bijdragen mythes te ontmaskeren en spannend nieuw onderzoek te propageren. De strategie van de vroege negentiende eeuw om het historische onrecht ongedaan te maken door luid de lof te bezingen van de vroede voorvaders uit de koloniale tijd, kreeg buiten de eigen kring weinig gehoor. Het multiculturele klimaat in het huidige Amerika is gunstiger voor een hernieuwde poging tot herwaardering van het Nederlandse erfgoed, zeker als dat door doorwrochte studies, zoals in deze bundel zijn verzameld, wordt gedaan. Ondanks de rechtvaardiging van deze collectie, gaat het de auteurs er niet om het ene nationale erfgoed te vervangen door een ander, maar om het transnationale element van die periode aan te tonen. Aangezien de historiografie in het verleden een krachtig instrument is geweest, heeft deze nieuwe strategie een goede kans van slagen. Het gevaar bestaat om de miskennis van Nieuw-Nederland te overdrijven. De bronnen van Washington Irving die het prototype van de lachwekkende Knickerboc-

ker neerzette, blijken uit het onderzoek van Elisabeth Funk toch betrouwbaarder en informatiever dan wordt aangenomen.

Een zelfkritische houding helpt eveneens om de marginalisering te verklaren: Nieuw-Amsterdam stond zelf in de marge van het WIC-imperium waardoor herovering van de kolonie op de Engelsen niet de moeite waard werd geacht, zoals Wim Klooster aantoonde. In dit perspectief zou Nieuw-Zweden veel meer kans van slagen gehad hebben omdat de Zweden wel een imperiale agenda hadden. Richard Waldron legt vervolgens uit dat de macht van Zweden te gering was om die plannen uit te voeren.

Dit is niet de eerste poging om de originele geschiedenis van Nieuw-Nederland te redden. Aan het eind van de negentiende eeuw hadden publicisten geprobeerd om de Amerikaanse bakermat van Engeland naar Holland te verleggen. Deze schrijvers waren sterker in het leggen van associaties dan in het leveren van historische bewijzen. Hieruit blijkt dat de behoefte aan een bruikbare geschiedenis het uiteindelijke product stuurt. Datzelfde gevaar dreigt in onze tijd evenzeer. Het ironische is dat succes van een geschiedbeeld juist afhangt van de aansluiting bij hedendaagse behoeften. Russell Shorto heeft die roep verstaan en voldeed aan de gecombineerde behoefte aan spanning en informatie.

Deze bundel richt zich niet alleen op het invullen van lege plekken, zoals de handelsbetrekkingen tussen de koloniën en de onderlinge gezinsrelaties, maar nog meer op het nuanceren van de negatieve reputaties van de directeuren: vooral Willem Kieft en Pieter Stuyvesant hebben de Nederlandse naam niet veel goed gedaan. Willem Frijhoff en Jaap Jacobs slagen er in om meer begrip te kweken voor deze twee historische koppen van jut. Frijhoff maakt aannemelijk hoe de failliete Kieft toch directeur van Nieuw-Nederland kon worden dankzij zijn imposante familie- en relatienetwerk. Jacobs reconstrueert de opleiding en de keuze voor een alternatieve loopbaan voor de domineeszoon met schulden die niet in zijn vaders voetsporen trad. Hoewel deze bijdragen de reputatie van beide heren niet opvijzelen — Kieft blijft even koppig en Stuyvesant even onbuigzaam — dragen ze wel bij aan de contextualisering van de hoofdpersonen: historisch verankerd in de Oude Wereld stijgen ze boven hun karikaturen uit. Ook de artikelen over het burgerrecht en de handelsreglementen in Nieuw-Amsterdam bevestigen de Europese invloed.

Eigenlijk is de hele bundel een pleidooi om Nieuw-Nederland niet anachronistisch te benaderen vanuit de uiteindelijke verovering door Engeland, maar vanuit zijn eigen ontstaansgeschiedenis. Deze houding relateert gelijk de aandacht voor de nationaliteit van de eerste kolonisten. De laatste genealogische resultaten tonen aan dat de geografische oorsprong van die kolonisten nog diverser is dan tot nu toe werd gedacht en dienen soms een politiek doel. Een voorbeeld daarvan is het onderzoek naar de Waalse wortels van de kolonie dat in de jaren 1940 werd uitgevoerd en meer om Wallonië draaide dan om de kolonie zelf.

De stand van zaken in het onderzoek heeft veel detailstudies opgeleverd en vraagt nu om syntheses die passen in de bloeiende historische productie over het vroege Amerika. Daarin wordt de plaats van het gezin vóór de Engelse overname genegeerd, terwijl de vrouw in Nieuw-Nederland een relatief sterke wettelijk beschermde positie had naast de man, die evenwel eindverantwoordelijke bleef. In haar bijdrage licht Firth Fabend de historiografie door op aandacht voor het gezin en weegt ze de compleetheid van de

bronnen over de toplaag af tegen de wenselijkheid van een breed overzicht. Uit de etalage van Charles Gering, die de rijkdom en de betrouwbaarheid van de bronnen uit de Nederlandse periode uitstalt, blijkt dat de condities uitstekend zijn voor een verdere opleving van dit onderzoek. Zijn hoop dat er nog meer bronnen uit privé archieven boven tafel komen is wel heel optimistisch, maar dankzij het initiatief van het inventarisatie-project over de 'Atlantic World and the Dutch' van het KITLV in Leiden, kunnen we dat spoedig weten. David Voorhees ziet over de geografische grenzen van Nieuw-Nederland heen naar de culturele relaties tussen de koloniale bestanddelen in de zeventiende eeuw. Hij diept uit de historiografie de spanning van onderzoekers op of de Hollanders nu wel of niet een stempel op het Amerikaanse continent hebben gedrukt. Deze bundel versterkt de positie van de Hollandse aanwezigheid, natuurlijk niet het negentiende-eeuwse Nederland, maar een gemêleerde voorloper daarvan.

Hans Krabbendam

I. van der Vlis, *Van wezen tot zijn. Vier eeuwen zorg voor jongeren* (Zutphen: Walburg pers, 2005, 336 blz., € 34,95, ISBN 90 5730 363 9).

Over wezen en wezenzorg in Nederland zijn veel boeken verschenen. Naast specifieke instellingsgeschiedenissen, van vrijwel elk weeshuis in Nederland is een geschiedenis beschikbaar, zijn er ook enkele overzichtswerken gepubliceerd. Zoals het in 1997 verschenen boek: *Wezen en boefjes. Zes eeuwen zorg in wees- en kinderhuizen* van S. Groenveld et. al. Van meer recente datum (2002) is het boek *Weeshuizen in Nederland. De wisselende gestalten van een weldadig instituut*, geschreven door Ingrid van der Vlis (met medewerking van Thijs Rinsema). Dit laatste boek geeft een algemeen overzicht van de historische ontwikkeling van weeshuizen in Nederland; daarnaast zijn korte instellingsgeschiedenissen van een elftal weeshuizen in Nederland (één per provincie) opgenomen. Van de hand van deze zelfde Van der Vlis is nu een boek over het Schiedamse weeshuis der hervormden verschenen.

De directe aanleiding voor het schrijven van de geschiedenis van het weeshuis is de vierhonderdste verjaardag van de eerste steenlegging (1605). Alleen in het woord vooraf wordt overigens gerefereerd aan het feit dat al eerder publicaties over de geschiedenis van het weeshuis zijn verschenen. Hoe dit boek zich verhoudt ten opzichte van de eerder verschenen publicaties, wordt niet uitgelegd. De auteur heeft in ieder geval uitgebreid bronnenonderzoek (notulen- en rekeningenboeken van het regentencollege) verricht.

Het waren in Schiedam de Heilige-Geestmeesters die aan het eind van de zestiende eeuw het initiatief namen voor de oprichting van het weeshuis. De Heilige-Geestmeesters waren door het stadsbestuur gekozen armenmeesters die geld en goederen inzamelden voor hulpbehoevenden. Omdat aan het eind van de zestiende eeuw de zorg voor armen door de instelling van een armenkamer op een andere manier georganiseerd werd, konden de Heilige-Geestmeesters zich speciaal op de zorg voor wezen richten. De Heilige-Geestmeesters vormden het regentencollege van het weeshuis. De dagelijkse verzorging kwam in handen van de binnenvader en -moeder.

bronnen over de toplaag af tegen de wenselijkheid van een breed overzicht. Uit de etalage van Charles Gering, die de rijkdom en de betrouwbaarheid van de bronnen uit de Nederlandse periode uitstalt, blijkt dat de condities uitstekend zijn voor een verdere opleving van dit onderzoek. Zijn hoop dat er nog meer bronnen uit privé archieven boven tafel komen is wel heel optimistisch, maar dankzij het initiatief van het inventarisatie-project over de 'Atlantic World and the Dutch' van het KITLV in Leiden, kunnen we dat spoedig weten. David Voorhees ziet over de geografische grenzen van Nieuw-Nederland heen naar de culturele relaties tussen de koloniale bestanddelen in de zeventiende eeuw. Hij diept uit de historiografie de spanning van onderzoekers op of de Hollanders nu wel of niet een stempel op het Amerikaanse continent hebben gedrukt. Deze bundel versterkt de positie van de Hollandse aanwezigheid, natuurlijk niet het negentiende-eeuwse Nederland, maar een gemêleerde voorloper daarvan.

Hans Krabbendam

I. van der Vlis, *Van wezen tot zijn. Vier eeuwen zorg voor jongeren* (Zutphen: Walburg pers, 2005, 336 blz., € 34,95, ISBN 90 5730 363 9).

Over wezen en weezenzorg in Nederland zijn veel boeken verschenen. Naast specifieke instellingsgeschiedenissen, van vrijwel elk weeshuis in Nederland is een geschiedenis beschikbaar, zijn er ook enkele overzichtswerken gepubliceerd. Zoals het in 1997 verschenen boek: *Wezen en boefjes. Zes eeuwen zorg in wees- en kinderhuizen* van S. Groenveld et. al. Van meer recente datum (2002) is het boek *Weeshuizen in Nederland. De wisselende gestalten van een weldadig instituut*, geschreven door Ingrid van der Vlis (met medewerking van Thijs Rinsema). Dit laatste boek geeft een algemeen overzicht van de historische ontwikkeling van weeshuizen in Nederland; daarnaast zijn korte instellingsgeschiedenissen van een elftal weeshuizen in Nederland (één per provincie) opgenomen. Van de hand van deze zelfde Van der Vlis is nu een boek over het Schiedamse weeshuis der hervormden verschenen.

De directe aanleiding voor het schrijven van de geschiedenis van het weeshuis is de vierhonderdste verjaardag van de eerste steenlegging (1605). Alleen in het woord vooraf wordt overigens gerefereerd aan het feit dat al eerder publicaties over de geschiedenis van het weeshuis zijn verschenen. Hoe dit boek zich verhoudt ten opzichte van de eerder verschenen publicaties, wordt niet uitgelegd. De auteur heeft in ieder geval uitgebreid bronnenonderzoek (notulen- en rekeningenboeken van het regentencollege) verricht.

Het waren in Schiedam de Heilige-Geestmeesters die aan het eind van de zestiende eeuw het initiatief namen voor de oprichting van het weeshuis. De Heilige-Geestmeesters waren door het stadsbestuur gekozen armenmeesters die geld en goederen inzamelden voor hulpbehoevenden. Omdat aan het eind van de zestiende eeuw de zorg voor armen door de instelling van een armenkamer op een andere manier georganiseerd werd, konden de Heilige-Geestmeesters zich speciaal op de zorg voor wezen richten. De Heilige-Geestmeesters vormden het regentencollege van het weeshuis. De dagelijkse verzorging kwam in handen van de binnenvader en -moeder.